

Бриф

Покращення комунікації та реагування на дезінформацію щодо мобілізації, рекрутингу та внутрішньої єдності

Дезінформація залишається важливим та – доволі часто – ефективним інструментом інформаційної війни. Вона впливає на сприйняття подій, підриває довіру до державних інститутів та загальну стійкість суспільства. У цьому документі, Український центр безпеки та співпраці описує виявлені під час моніторингу ворожі наративи і маніпуляції та способи їхнього просування в українському інформпросторі. Водночас, ми пропонуємо практичні рекомендації та приклади позитивної комунікації, щоб сприяти зменшенню впливу російської пропаганди на військових, цивільних і органи державної влади, а також – для зміцнення ментальної стійкості громадян

● **Контекст і проблема**

Інформаційне поле України продовжує перебувати під постійним та скоординованим тиском з боку російської пропаганди та інформаційно-психологічних операцій (ІПСО). Ця діяльність має чітку мету: деморалізація цивільного населення та військових аж до втрати їхньої віри у перемогу та необхідності чинити опір, порушення згуртованості суспільства, демонізація та дегуманізація військово-політичної еліти країни. Вплив на інформаційний простір здійснюється, як у мережі Інтернет так і через безпосередні прямі дії – напади на представників ТЦК та СП, їхнє рухоме та нерухоме майно на замовлення російської агентури.

Український центр безпеки та співпраці проводить моніторинг українського інформаційного простору за такими напрямками: самовільне залишення частини (СЗЧ), рекрутинг, базова військова підготовка, мобілізація, діяльність ТЦК, питання суспільної єдності, нацбезпека. За останній півторамісячний період (01.02 – 15.03) командою УЦБС було виявлено 2,5 млн згадок (новина, пост, коментар, репост) від 1 млн авторів. Зокрема 2,18 млн згадок теми мобілізації від 829 тисяч авторів, 163,4 тисячі згадок про СЗЧ та БЗВП від 76,3 тисячі авторів, 6,7 тисяч згадок рекрутингу до Сил оборони від 2898 авторів і 241 тисяча згадок по темі суспільної єдності від 131 тисячі авторів. Часто така статистика “набивається” за рахунок масштабування росією наявних проблем через ботоферми, проплачених акторів, згенерований ШІ контент, дідфейки на очільників держави тощо. Виявлений контент часто має маніпулятивний, відверто фейковий характер, обігрує вирвані з контексту слова та сцени із домінуючою негативною тональністю (УЦБС вимірює її через показник NSR на основі ШІ). Загалом за моніторинговий період було виявлено та передано на блокування щонайменше - 159 каналів та сторінок (Facebook, Telegram, TikTok, YouTube, Instagram). Наразі заблоковано чи видалено - 29 сторінок та 3 дописи. Сумарна

кількість підписників на заблокованих каналах склала понад 960 тис користувачів, а кількість переглядів - понад 138,3 млн.

Як наслідок, ворожа пропаганда та агентура перетворюють наявні проблеми та суперечності на доказ “краху системи” і нібито становлення України, як “failed state” без майбутнього і перспектив, тож за неї немає сенсу боротися, стаючи до лав Збройних Сил України. Кінцева мета – створити “керований хаос”, який призведе до помітного зниження обороноздатності та підірве внутрішню єдність суспільства в умовах повномасштабної війни через “тотальну зраду” і “залишення армії без всього”. Будь-який політичний скандал – як-то затримання українських інкасаторів в Угорщині, наша допомога державам Близького Сходу чи наслідки енергетичної кризи – можливість для росіян перекласти відповідальність з москви на українську владу. Саме тому критична оцінка інформації, збереження здорового глузду і стійкість суспільства так само критично важливі, як і боротьба на фронті, і повернення наших територій. Втрата віри в перемогу під впливом повідомлень про ухилянтів, корупцію та негативні сценарії розвитку подій є одним із очікуваних результатів російських інформаційних операцій. Це призводить до зменшення кількості громадян, готових інвестувати в Україну, та підвищує ризик мимовільного відтворення ворожих наративів. Причому це стосується не лише цивільних, але й представників Сил оборони України, бо цей невинний потік дезінформу та маніпуляцій всередині країни здатен серйозно підірвати бойовий дух на передовій і знизити ефективність окремих бійців або й підрозділів. Що і є головною метою російських ППСО – зруйнувати українську інституційну культуру і посіяти внутрішню ворожнечу.

- **Мета брифу**

Мета брифу – сприяти зменшенню впливу, який російська дезінформація та пропаганда чинять на українське суспільство і перетворити приклади такого контенту на системний інструмент протидії: виявляти та попереджати таку активність, блокувати канали-розповсюджувачі, зміцнювати стійкість суспільства, запобігати акціям прямої дії на основі цих маніпуляцій (теракти, диверсії, агресивне ставлення до людей у формі, провокування сутичок на камеру, пошкодження майна тощо). Загалом, пропонований аналіз УЦБС має на меті створити щит від ворожих ППСО та дезінформації, а також “лабораторію” для деконструкції дезінформації та використання її проти ворога.

- **Цільова аудиторія**

Моніторинг УЦБС створений для використання місцевою владою, обласними військовими адміністраціями (ОВА), бригадами та підрозділами Сил оборони України (СОУ) та силовим блоком. Одночасно, матеріали моніторингу можуть бути корисними для ЗМІ, лідерів суспільної думки та творцям контенту на суспільно-політичні теми загалом. Він може стати основою для розуміння, які теми, акценти та наративи варто поширювати, щоб творити стратегічні комунікації – єдиний сильний голос України для ефективно протидії російській дезінформації і зміцненні суспільної стійкості.

Загалом, такий моніторинг дає вичерпне розуміння діям росіян не лише на суходолі, в повітрі чи на морі, але й у інформаційному просторі і надає інструменти та рекомендації для протидії цьому.

Моніторинг демонструє, що там, де немає швидкої, чіткої та впевненої комунікації з боку держави, ворог бачить прогалину, яку може заповнити своїми фейками чи негативом.

Ключові виклики:

Підрив обороноздатності

Ворожі зусилля по розділенню військових на тих, хто служить на передовій та тих, хто служить у ТЦК чи працюють в тилу, а також легітимізації СЗЧ, як “легального спротиву системі” і просування тез про тотальну і системну корупцію у сфері мобілізації призводять до деморалізації бійців та бійчинь Сил оборони України та загального підриву довіри до армії. Певні акаунти, які поширюють дезінформацію, формують у глядачів – і потенційних рекрутів – стійке психологічне уявлення про приєднання до лав війська, як про “квиток в один кінець”, зокрема виправдовуючи СЗЧ. Це також створює відчуття безнадії та марності спротиву, як для цивільних так і для військовослужбовців. Коли вони бачать сотні таких повідомлень щодня у соцмережах, це змінює когнітивне сприйняття ситуації.

Підрив мобілізаційних спроможностей

Ворог активно та системно працює над очорненням і зривом мобілізаційних заходів в Україні, описуючи ТЦК, як “бандитів”, “головорізів” та “людоловів”. Це, своєю чергою, легітимізує вербальні, психологічні та навіть фізичні напади на їхніх службовців, рухоме та нерухоме майно. Одночасно з цим просувається наратив про тотальну корумпованість і можливість “купити” собі відстрочку або й зовсім “почистити” себе з реєстрів за гроші. Соціальні мережі часто масштабують певні випадки до уявлення про “системну практику” за допомогою маніпулятивного відеоконтенту, часто створеного за допомогою ШІ. Водночас, наступний шар пропаганди діє під відео у вигляді коментарів ботоферм, які подають подібну агресію, як “морально допустиму”. Базова військова підготовка теж знаходиться під ударом – ворог розповідає, що її “не існує” і новачків відправляють на передову без підготовки. Ситуація, без постійної та проактивної реакції з боку органів державної влади, має потенціал для подальшої ескалації.

Внутрішня єдність, поляризація суспільства

Оскільки ворог не може досягти стратегічних успіхів на полі бою, він намагається роз’єднати українське суспільство зсередини, знищити довіру до військово-політичних лідерів, спровокувати заворушення. Основною мішенню залишається президент Володимир Зеленський, якому закидають “співпрацю з росією”, “нелегітимність та узурпацію влади”, “підрив обороноздатності”. Внутрішні лінії розколу використовуються ворогом для формування наративів у політичній, соціальній та військовій сфері (виїхали/залишилися, служили/не служили, підтримували ті чи інші політсили), націлених на фрагментацію суспільства і взаємні звинувачення. Таким чином, формується стабільно напружений інформаційний фон, що теж грає на користь РФ та тих, хто її підтримує. Кінцева мета – припинення підтримки ЗСУ і капітуляція, припинення війни на російських умовах.

Пропозиції з покращення комунікації:

Стратегічна комунікація:

- Системно будувати окремі лінії комунікації про рекрутинг, роботу ТЦК, military tech. Подавати військо, як рекламодавця для висококваліфікованих фахівців і можливість побудови кар'єри. Зокрема пояснювати, що технічні спеціалісти можуть розраховувати на швидше кар'єрне зростання в армії – від рядових до майстрів з власною мобільною майстернею. Тоді служба не буде асоціюватись із “втратою кар'єри”;
- Розробити стратегію із виведення бойових медиків та військовослужбовців ТЦК із інформаційної тіні, розповідати їхні історії та бойовий досвід. Створити їм образ людей, які мають знання і компетенції, а також моральне право говорити про ротації та мобілізацію;
- Регулярне інформування громадян: системно повідомляти про порядок мобілізації, можливості рекрутингу та процедури повернення з СЗЧ, надаючи чіткі та доступні покрокові алгоритми, які охоплюють юридичні та адміністративні аспекти.
- Оперативна комунікація: забезпечити швидкий доступ до консультацій щодо мобілізації та рекрутингу через гарячі лінії, чат-боти та онлайн-платформи;
- Публічні внутрішні конфлікти створюють додаткові можливості для інформаційного впливу противника, тому необхідно забезпечувати оперативне реагування на конфліктні ситуації та дезінформацію. Наголошувати, що російські ПСГО підхоплюють та розкручують внутрішні українські негаразди до наративів про “колапс держави” та “тотальну зраду”.

Перезапуск комунікації про СЗЧ:

- Розробити, інституційно закріпити та активно комунікувати єдину рамку: СЗЧ це порушення, але його можна виправити через добровільне повернення у стрій, уникнувши покарання. Медійно масштабувати кейси добровільного повернення із СЗЧ через соцмережі бригад, Нацмарафон та регіональні медіа, підкреслюючи, що у колективі немає стигматизації тих, хто здійснив СЗЧ, як “зрадників”;
- Чітко відмежовувати “повернення і виправлення помилки” від свідомого дезертирства, яке закінчується злочином чи співпрацею з ворогом, щоб не було враження “загальної амністії”.

Мобілізація, рекрутинг та БЗВП, як “спільний договір виживання”

- Зробити акцент на тому, що базова військова підготовка це “спільний з народом договір про виживання”: держава гарантує максимально можливу безпеку, справедливість і підтримку, тоді як громадяни – участь в обороні;
- Чітко розвести різні комунікаційні треки: “мобілізація = обов'язок/закон”, “рекрутинг = можливість добровільно обрати власний вид служби”. Подавати рекрутинг, як можливість зберегти професію та фаховість навіть у складі армії, а не “менше зло” у порівнянні з насильницької мобілізації;

- Особливо наголошувати на тому, що напад на військовослужбовців ТЦК (і військових загалом) це удар по обороноздатності армії та країни і “подарунок” для ворога;
- Продовжувати вже розпочату тенденцію виведення БЗВП з тіні – показувати на відео тренування, брати інтерв’ю в бійців, які успішно пройшли підготовку, реагувати на інформаційні вкиди про “пекельні умови” в центрах навчання і розподілу;
- Подавати БЗВП, як сучасну, фахову підготовку, де справді вчать виживати на війні, а не “готують на убій”. Розповідати, що нинішній розширений курс триває 51 день і включає у себе багато практики – від стрільби до облаштування окопного побуту і протидії дронам.

Очікувані результати

Ключова мета станом на зараз - це створення дієвої, проактивної системи реагування на російський дезінформ, який роз’їдає суспільство зсередини. Концентруючись на успіхах СОУ на фронті, успішних історіях рекрутингу і створенні позитивних тез та наративів, можна змінити суспільну думку та вивести її з психологічного “темного кута”, де “тотальна зрада”, “все пропало”, а “політики давно здали Україну і домовились з рф”. Активніша модерація контенту і блокування коментарів ботоферм серйозно зможе знизити градус онлайн-суперечок і підсилить голоси, які закликають до поміркованості та здорового глузду.

Там, де не буде “палива” для російської дезінформації, не будуть зростати і вірусні російські інформаційно-психологічні операції засновані на штучному інтелекті та віральності. Подальше виведення ТЦК, ВЛК та БЗВП з тіні на інформаційне світло допоможе зняти стигму та розвіяти страхи потенційних рекрутів та мобілізованих щодо їхньої долі та наступних кроків перед приєднанням до підрозділів.

Одночасно з цим, потрібне подальше посилення комунікаційної кампанії з рекрутингу, як шляху для фахівців доєднатися до війська із збереженням посади, наскільки це можливо і застосуванням цивільного досвіду в бойових умовах.